

Vaalivälähdykset | Valglimtar

2023:7

Äänestäjien liikkuvuus vuosien 2019 ja 2023 eduskuntavaalien välillä | Väljarrörlighet mellan 2019 och 2023 års riksdagsval

Peter Söderlund

Äänestäjien liikkuvuuden kasvu

Merkittävä osa äänestäjistä liikkuu eri puolueiden välillä vaalista toiseen tai vaihtelee äänestämisen sekä kotisohvalla pysymisen välillä. Viimeisten seitsemän vuosikymmenen aikana äänestäjien kasvava liikkuvuus useimmissa vakiintuneissa demokratioissa on saanut suurta huomiota vaali- ja äänestystutkimuksessa (Borg, 2012; Crewe & Denver, 1985; Dalton ym., 2022; Dejaeghere & Dassonneville, 2017). Äänestäjien liikkuvuuden lisääntyminen 1950- ja 60-lukujen jälkeen johtuu monista tekijöistä. Tärkeä selitys on, että yhteys ihmisten sosiaalisen ryhmäkuulumisen ja puolueen valinnan välillä on tänään heikompi kuin se aiemmin oli (Ford & Jennings, 2020). Yleisesti ottaen tunteelliset psykologiset siteet – puoluesamaistuminen äänestäjien ja puolueiden välillä – eivät ole yhtä vahvoja yleisen yksilöllistymiskehityksen ja poliittisen sitoutumisen lisääntymisen myötä (Holmberg & Oscarsson, 2020). Lisäksi puolueiden ideologinen kartta on muuttunut ja ideologisesti läheisten naapuripuolueiden määrä on lisääntynyt, mikä puolestaan on alentanut kynnystä vaihtaa puoluetta (Oscarsson, 2020). Äänestäjien siirtymisellä kohti yhä yksilökeskeisempiä, itsenäisempiä ja liikkuvampia äänestämisen muotoja on tuonut isoja muutoksia puolueille. Ne eivät voi enää yksinkertaisesti luottaa heidän äänestäjiensä olevan enimmiltä osin turvallisia tottumusäänestäjiä, jotka automaattisesti tukevat heitä vaali toisensa jälkeen.

Tämän vaalivälähdyksen tarkoituksena on ensinnäkin muodostaa käsitys siitä, kuinka suuria äänestäjävirtaukset olivat viimeisissä eduskuntavaaleissa vertailemalla vuoden 2019 ja 2023 eduskuntavaaleissa äänestämistä. Toisena tarkoituksena on yksityiskohtaisemmin kartoittaa, mitkä puolueet onnistuivat parhaiten säilyttämään äänestäjiensä vuoden 2019 vaaleihin verrattuna ja mitkä puolueet taas onnistuivat houkuttelemaan äänestäjiä muiden puolueiden joukosta.

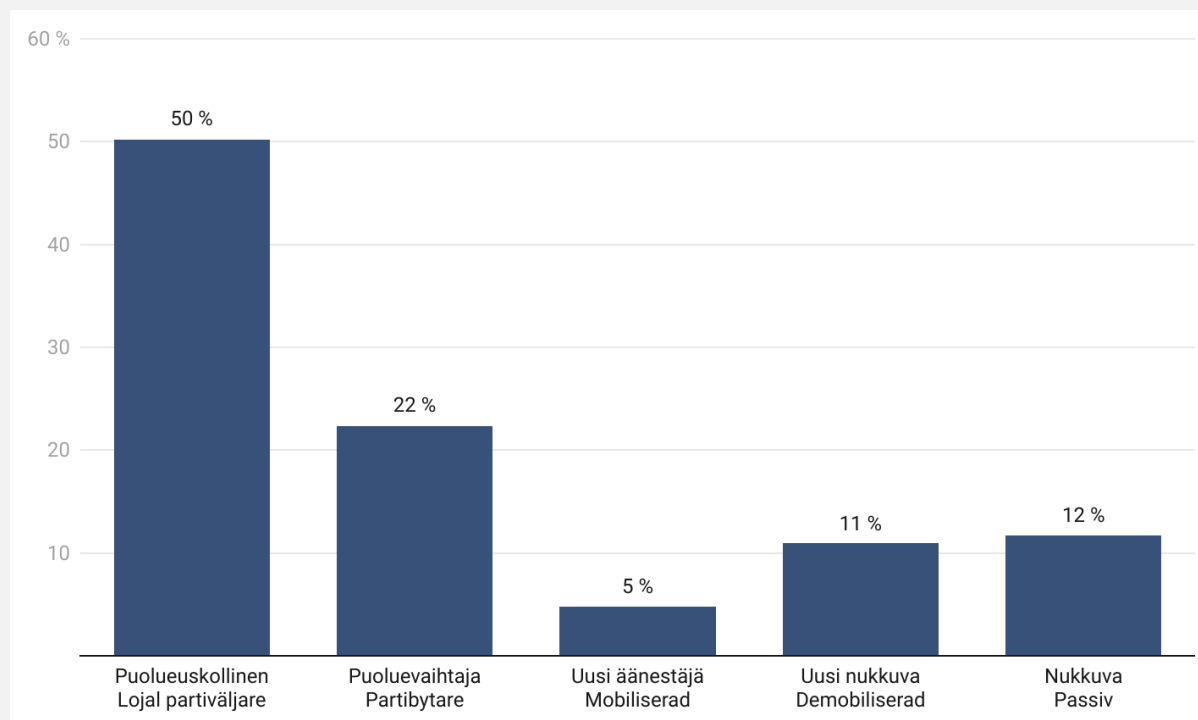
Ökad väljarrörlighet

En ansemlig andel av väljarna rör sig mellan olika partier från ett val till ett annat eller växlar mellan sofflocket och valurnan. Under de senaste sju decennierna har väljarrörligheten i de flesta etablerade demokratier ökat, vilket fått stor uppmärksamhet i val- och väljarforskningen (Borg, 2012; Crewe & Denver, 1985; Dalton m.fl., 2022; Dejaeghere & Dassonneville, 2017). Att väljarrörligheten ökat sedan 1950- och 60-talen beror på många faktorer. En viktig förklaring är att kopplingen mellan människors sociala grupptillhörighet och val av parti är svagare idag (Ford & Jennings, 2020). Generellt sett är de känslomässiga psykologiska banden (partiidentifikation) mellan väljare och partier inte längre lika starka i och med en tilltagande individualisering bland människor överlag och i det politiska engagemanget (Holmberg & Oscarsson, 2020). Dessutom har det ideologiska landskapet förändrats och antalet ideologiskt närstående grannpartier har ökat, vilket i sin tur sänkt tröskeln för att byta parti (Oscarsson, 2020). I och med att väljarna är mer individualiserade, självständiga och ombytliga har det stora konsekvenser för partierna som helt enkelt inte kan räkna med att en stor andel av deras väljare är vaneröstare som per automatik stöder dem val efter val.

Syftet i denna valglimit är, för det första, att få en uppfattning om hur stora väljarströmmarna var i senaste riksdagsvalet genom att jämföra hur väljarna röstade vid 2019 och 2023 års riksdagsval. För det andra är meningen att mer detaljerat kartlägga vilka partier som i högre grad lyckades behålla sina väljare från år 2019 och vilka partier som lyckades attrahera väljare från andra partier.

Kuvio 1 | Figur 1

Osuus puolueuskollisista, liikkuvista ja passiivisista äänestäjistä vuoden 2023 eduskuntavaaleissa | Andel lojala partiväljare, rörliga väljare och passiva väljare i riksdagsvalet 2023

Lähde: Eduskuntavaalitutkimus 2023, Suomen kansallisen vaalitutkimuskonsortio (FNES)
Källa: Riksdagsvalundersökning 2023, Finlands nationella valforskningskonsortium (FNES)

Puolueuskollisuus ja äänestäjien liikkuvuus vuoden 2023 eduskuntavaaleissa

Kuviossa 1 esitetään liikkuvuus Suomen äänestäjäkunnan keskuudessa vuosien 2019 ja 2023 vaalien välillä. Vaikka erityisesti seuraamme äänestäjien liikkeitä puolueiden välillä, myös sohvun ja äänestysuurnan välillä tapahtuvalla liikkeellä on kosolti merkitystä. *Puolueuskollinen* viittaa niihin kansalaisiin, jotka ilmoittivat vaalitutkimuksessa äänestäneensä samaa puoluetta molemmissa eduskuntavaaleissa. *Puolueenvaihtajat* äänestivät kahta eri puoluetta vuosina 2019 ja 2023. *Uudet äänestäjät* eivät vuonna 2019 ilmoituksensa mukaan äänestäneet, mutta äänestivät jotakin puoluetta vuonna 2023. *Uudet nukkuvat* taas äänestivät vuonna 2019, mutta pidättäytyivät äänestämästä vuonna 2023. *Nukkuvat* jättivät äänestämättä molemmissa eduskuntavaaleissa. Tiedot on painotettu sekä eri sosiodemografisten ryhmien erilaisten vastausosuuksien että äänestysaktiivisuuden mukaan.

Kuviosta 1 käy ilmi, että 50 prosenttia äänesti samaa puoluetta sekä vuosien 2019 että 2023 eduskuntavaaleissa, kun taas 22 prosenttia äänesti kahta eri puoluetta. Tutkitussa otoksessa jäljelle jääneet 28 prosenttia koostuivat niistä, jotka siirtyivät äänestämättä jättämisestä äänestämään, äänestämisestä olemaan äänestämättä sekä niistä, jotka jättivät äänestämättä molemmissa vaaleissa. Uskollisina puolueelleen pysyneiden määrä on noin 2,3-kertainen verrattuna puoluetta vaihtaneiden osuuteen. Nämä luvut eivät ole poikkeuksellisia verrattuna

aiempiin eduskuntavaalitutkimuksiin; toki korkeampia kuin 2000-luvun alussa, mutta matalampia kuin vuonna 2011, jolloin monet äänestäjät siirtyivät Perussuomalaisiin tai joko mobilisoituivat tai passivoituivat (Isotalo ym., 2023). Vertailevasta näkökulmasta voimme huomata, että vakiintuneissa demokratioissa tapahtuvissa normaaleissa vaaleissa voimme odottaa vaihtuvan äänestäjäkunnan osuuden olevan 10 ja 30 prosentin välillä (Dejaeghere & Dassoneville, 2017).

Partiloyalitet och väljarrörlighet i 2023 år riksdagsval

I figur 1 presenteras rörligheten i den finländska väljarkåren mellan valen 2019 och 2023. Framförallt vill vi följa väljarnas rörelser mellan partierna, men också hur trafiken mellan soffan och valurnan såg ut. *Lojala partiväljare* avser de medborgare som i valundersökningen uppgav att de röstade på samma parti i bägge riksdagsvalen. *Partibytare* röstade på två olika partier. *Mobiliserade väljare* gick från att avstå från att rösta 2019 till att rösta på ett parti 2023. *Demobiliserade väljare* röstade 2019 men avstod från att rösta 2023. *Passiva* avstod från att rösta vid båda riksdagsvalen. Data är viktade för såväl olika svarsandel i olika sociodemografiska grupper som för valdeltagande.

I figuren framgår att 50 procent röstade på samma parti både 2019 och 2023, medan 22 procent röstade på två olika partier. I det undersökta urvalet utgjordes de återstående 28 procenten av dem som gått från att avstå till att rösta, från att rösta till att avstå samt dem som avstått från att rösta i båda valen. Antalen partiljala är ungefär 2,3 större än andelen partibytare. Dessa siffror är på inget sätt exceptionella jämfört med tidigare undersökningar; förvisso högre än i början på 2000-talet men lägre än 2011 då många väljare gick över till Sannfinländarna eller antingen mobiliserades eller passiviserades (Isotalo m.fl. 2023). I ett jämförande perspektiv kan vi notera att i ett normalt demokratiskt val i etablerade demokratier kan vi förvänta oss att den rörliga andelen av väljarkåren ligger mellan 10 och 30 procent (Dejaeghere & Dassoneville, 2017).

Taulukko 1 | Tabell 1

**Puoluevalinta eduskuntavaaleissa 2023 edellisten eduskuntavaalien
 äänestysvalinnan perusteella (%) | Partival i riksdagsvalet 2023 efter röstning i
 föregående riksdagsval (%)**

		2023									
		SDP	PS Sannf	KOK Saml	KESK C	VIHR Gröna	VAS VF	RKP SFP	KD	Muu Övr.	Ei ään. Röst. ej
2019	SDP	60	7	6	3	1	3	1	1	1	16
	PS Sannf	2	65	6	1	0	0	1	2	3	18
	KOK Saml	3	8	71	2	2	0	1	1	3	9
	KESK C	3	7	11	60	1	1	0	3	3	10
	VIHR Gröna	19	2	9	2	36	8	2	2	3	18
	VAS VF	16	5	3	1	4	58	0	1	1	10
	RKP SFP	5	1	9	0	2	0	72	3	3	6
	KD	1	8	7	5	0	0	1	62	5	11
	Muu Övr.	3	9	15	4	7	0	1	4	38	19
	Ei ään. Röst. ej	6	9	6	4	4	5	2	1	3	60

Lähde: Eduskuntavaalitutkimus 2023, Suomen kansallisen vaalitutkimuskonsortio (FNES)

Källa: Riksdagsvalundersökning 2023, Finlands nationella valforskningskonsortium (FNES)

Minne vuoden 2019 äänestäjät siirtyivät vuonna 2023?

Seuraavaksi tarkastelemme tarkemmin äänestäjien liikkeitä puolueiden välillä. Taulukossa 1 näkyy, miten tiettyä puoluetta äänestäneet tai kokonaan äänestämistä pidättäytyneet vuoden 2019 vaaleissa käyttäytyivät neljä vuotta myöhemmin. Prosenttiosuudet esitetään rivittäin, jolloin rivin summa on 100 prosenttia. 60–72 prosenttia niistä, jotka äänestivät Kokoomusta, Perussuomalaisia, SDP:tä, Keskustaa, RKP:tä tai Kristillisdemokraatteja vuonna 2019, pysyivät uskollisina puolueilleen vuonna 2023. Nämä luvut ovat tyypillisiä, koska jokainen puolue menettää merkittävän osan äänestäjistään muille puolueille joka vaalissa. Puolueet kuitenkin kompensoivat tätä houkuttelemalla kannattajia muista puolueista tai mobilisoimalla äänestäjiä, jotka aiemmin jättivät äänestämättä. Muut puolueet menettivät huomattavasti enemmän äänestäjiä, osittain laajamittaisemman strategisen äänestämisen vuoksi. Huomionarvoista on, että vain 36 prosenttia Vihreää liittoa ilmoitetusti vuonna 2019 äänestäneistä teki samoin vuonna 2023. Vuoden 2019 vihreistä äänestäjistä 19 prosenttia vaihtoi Sosialidemokraatteihin, 27 prosenttia suosi muita puolueita, pääasiassa Kokoomusta ja Vasemmistoliittoa, ja 18 prosenttia päätti olla äänestämättä. Vasemmistoliiton osalta kuusi kymmenestä äänestäjistä oli uskollisia, kun taas joka kuudes vaihtoi Sosialidemokraatteihin vuonna 2023. Mitä muihin puolueiden menetyksiin tulee, voimme huomata, että Kokoomus ja Perussuomalaiset vaihtoivat äänestäjiä toistensa välillä tai onnistuivat houkuttelemaan äänestäjiä SDP:ltä ja Keskustalta. Lopuksi voimme huomata, että niistä, jotka eivät äänestäneet vuonna 2019, hieman suurempi osuus liittyi Perussuomalaisiin, melkein joka kymmenes, mutta erot ovat pieniä kuuden suurimpien puolueiden välillä.

Vart rödde sig 2019 års väljare 2023?

Härnäst följer en närmare granskning av hur väljarna rört sig mellan partierna. I bytarmatrisen i tabell 1 framgår hur väljare som röstade på ett visst parti eller avstod från att rösta år 2019 betedde sig fyra år senare. Procentandelarna presenteras per rad, och därmed är radsumman 100 procent. Mellan 60 och 72 procent av de som röstade för Samlingspartiet, Sannfinländarna, Socialdemokraterna, Centern, Svenska folkpartiet och Kristdemokraterna år 2019 förblev lojala mot sina partier år 2023. Dessa siffror är typiska eftersom varje parti förlorar en betydande andel väljare till andra partier i varje val. Partierna kompenserar dock för detta genom att attrahera anhängare från andra partier eller genom att mobilisera väljare som tidigare avstått från att rösta. Andra partier förlorade desto fler väljare, delvis på grund av en mer utbredd strategisk röstning än tidigare. Noterbart är att endast 36 procent av dem som uppgav att de fyra år tidigare röstade på Gröna förbundet gjorde likadant år 2023. 19 procent av 2019 års gröna väljare bytte till Socialdemokraterna, 27 procent föredrog andra partier, framför allt Samlingspartiet och Vänsterförbundet, och 18 procent valde att avstå från att rösta. I fråga om Vänsterförbundet var sex av tio väljare lojala, medan en av sex bytte till SDP år 2023. När det gäller andra partiers förluster kan vi notera att Samlingspartiet och Sannfinländarna bytte väljare med varandra eller lyckades locka över väljare från SDP och Centern. Avslutningsvis ser vi att av dem som avstod från att rösta år 2019 anslöt sig en något större andel till Sannfinländarna, nästan en av tio, men skillnaderna är små mellan de sex största partierna.

Lopuksi

Äänestäjien liikkuvuus on nykyään Suomessa suurempaa kuin muutama vuosikymmen sitten. 2010-luvulla ja viimeisimmissä vaaleissa äänestäjien liikkuvuus on pysynyt suunnilleen samalla tasolla, vaikka onkin todettu, että se vaihtelee jonkin verran, kuten vuonna 2011, jolloin äänestäjät olivat hieman liikkuvampia. Puolueen vaihtaminen on vakiintuneessa demokratiassa täysin normaalia. Puolueilla on toki etunsa suurista lojaaleista äänestäjäryhmistä, sillä se luo vakautta ja ennakointikykyä niiden toimintaan. Haittapuolena on, että mahdollisuudet tilivelvollisuuden varmistamiseen heikkenevät. Äänestäjien tulee voida vaatia puoluetta olemaan tilivelvollinen ja vaihtaa vallanpitäjät, jos he ovat tyytymättömiä näihin syystä tai toisesta. Kun äänestäjäkunta koostuu suuremmasta osuudesta liikkuvia äänestäjiä, lisääntyy tehokkaamman tilivelvollisuuden todennäköisyys kynnyksen vaihtaa puoluetta ollessa pienempi (Bengtsson, 2004). Tämä katsaus on havainnut, että noin neljäsosa äänestäjistä vaihtaa puoluetta tai mobilisoidaan äänestämään säännönmukaisesti.

Vaikka äänestäjien liikkuvuus on suhteellisen suurta, on myös muistettava, että puolueet menettävät vanhoja äänestäjiä ja saavat uusia äänestäjiä joka vaalissa. Jos lasketaan yhteen puolueiden nettovoitot ja -tappiot, huomataan, että suuri osa puolueenvaihdosta kompensoi lopulta toisiaan. Mikäli keskitytään vain puolueiden lopullisiin äänimääriin, puoluejärjestelmän tasolla tapahtuvat muutokset ovat suhteellisen pieniä. Verrattuna muihin Länsi-Euroopan maihin, Suomella on ollut yksi vakaimmista puoluejärjestelmistä vuodesta 1950 eteenpäin (Söderlund, 2020). Myös 2010-luvulla kokonaisliikkuvuus on ollut matalaa Suomessa. Vaikka puoluejärjestelmä on suhteellisen vakaa, marginaalit ovat silti pieniä ja hallituksen vaihdoksia tapahtuu jatkuvasti sekä säännönmukaisesti, ja jotkut puolueet voivat olla hallituksessa useita peräkkäisiä vaalikausia.

Avslutning

Jämfört med några decennier sedan är graden av väljarrörlighet i Finland i dag högre. Under 2010-talet och vid senaste val har väljarrörligheten legat ungefär på samma nivå, men som det konstaterades sker fluktuationer såsom 2011 då väljarna var något mer rörliga. Det är helt normalt i en etablerad demokrati att en stor andel av väljarna byter från ett parti till ett annat eller blir tillfälligt passiva. Fördelen med att partier har stora grupper av lojala väljare är tvivelsutan att det skapar stabilitet och förutsägbarhet. Nackdelen är att utsikterna till ansvarsutkrävning minskar. Väljarna bör kunna utkräva ansvar och byta ut eliterna vid makten då de är missnöjda med den allmänpolitiska utvecklingen eller med ekonomin. När väljarkåren har en större andel rörliga väljare ökar sannolikheten för effektivt ansvarsutkrävande (Bengtsson 2004). Denna sammanställning har visat att kring en fjärdedel av väljarna byter parti eller mobiliseras att rösta.

Även om det finns relativt stor väljarrörlighet bör man också komma ihåg att partierna både förlorar gamla väljare och vinner nya väljare i varje val. Om man räknar ihop partiernas nettovinster och nettoförluster leder det ändå till att många av partibytena tar ut varandra. Faktum är att om man enbart fokuserar på partiernas slutliga röstetal så tenderar förändringarna på partisystemnivå vara relativt små. Jämfört med övriga Västeuropa har Finland haft ett av de mest stabila partisystemen från 1950 och framåt (Söderlund 2020). Också under 2010-talet har den aggregerade rörligheten varit låg i Finland. Trots ett relativt stabilt partisystem är ändå marginalerna små och regeringsskiftet sker kontinuerligt, även om vissa partier kan sitta i regeringen under flera mandatperioder i rad.

Peter Söderlund, Åbo Akademi, peter.soderlund@abo.fi

ISSN: 2954-2227 (Vaalivälähdykset, online), 2954-2235 (Valglimtar, online), 2954-2243 (PDF)

Lähteet | Källförteckning

Borg, S. (2012). Valitsijoiden liikkuvuus eduskuntavaaleissa 2007–2011. Teoksessa S. Borg (toim.), *Muutosvaalit 2011*. Oikeusministeriö, s. 126–138.

Bengtsson, Å. (2004). Utkräver väljarna ansvar? En studie av ekonomins betydelse för regeringars valframgångar. Teoksessa Å. Bengtsson & K. Grönlund (toim.), *Partier och ansvar*. SNS Förlag, s. 154–174.

Crewe, I., & Denver, D. (1985). *Electoral change in western democracies: patterns and sources of electoral Volatility*. Croom Helm.

Dalton, R.J., McAllister, I., & Wattenberg, M. P. (2002). The consequences of partisan dealignment. Teoksessa R. J. Dalton & M. P. Wattenberg (toim.), *Parties without partisans: political change in advanced industrial democracies* (s. 37–63). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/0199253099.003.0003>

Dejaeghere, Y., & Dassonneville, R. (2017). A comparative investigation into the effects of party-system variables on party switching using individual-level data. *Party Politics*, 23(2), 110–223. <https://doi.org/10.1177/1354068815576294>

Ford, R., & Jennings, W. (2020). The changing cleavage politics of Western Europe. *Annual Review of Political Science*, 23, 295–314. <https://doi.org/10.1146/annurev-polisci-052217-104957>

Holmberg, S., & Oscarsson, H. (2020). Party identification: down but not out. Teoksessa H. Oscarsson & S. Holmberg (toim.), *Research handbook on political partisanship* (s. 14–29). Edward Elgar Publishing.

Isotalo, V., Helimäki, T., von Schoultz, Å., & Söderlund, P. (2023). Den finländska väljaren 2003-2023. Vaalivälähdykset 2023:13 [Valglimtar 2023:13]. Suomen vaalitutkimuskonsortio [Finlands valforskningskonsortium].

Oscarsson, H. (2020). *Flytande väljare*. Institutionen för statsvetenskap, Göteborgs universitet.

Söderlund, P. (2020). Electoral volatility: Finland in a comparative perspective. Teoksessa K. Grönlund & H. Wass (toim.), *Poliittisen osallistumisen eriytyminen – Eduskuntavaalitutkimus 2015* (s. 461–476). Oikeusministeriö.